

8.5.2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla muutettaisiin Kansaneläkelaitoksesta (Kela) annettua lakia, valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Esityksen mukaan lakiin tehtävillä muutoksilla mm. tarkennettaisiin ja laajennettaisiin Kelan tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia. Lakiin tehtäisiin myös tarpeelliset muutokset päätösten sähköisen tiedoksiantomahdollisuuden laajentamiseksi. Valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtiontalouden tarkastusvirastolle tulisi oikeus tarkastaa Kelan toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta.

Ehdotetut lakimuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

Valtiovarainministeriön lausunto

Kelan toimeenpanema sosiaaliturvan kokonaisuus on julkisen talouden ja valtiontalouden näkökulmasta varsin merkittävä. Kelan toiminnan tuloksellisuuteen kohdistuvaa, riippumatonta ulkoista tarkastusta ei tällä hetkellä kuitenkaan tehdä. Valtiovarainministeriö pitää kannatettavana luonnoksen mukaista muutosta, jolla Valtiontalouden tarkastusviraston oikeutta tarkastukseen laajennettaisiin koskemaan myös Kelaa.

Tiedonsaantioikeuksien muutokset

Kelan uudet tiedonsaantioikeudet koskisivat sopimuksen perusteella hoidettavaa muuta-kin sosiaaliturvan toimeenpanoa sekä muita palveluja (2 §:n 2 momentti), ja eräitä tutkimustoimintaan, tilastojen, arvioiden ja ennusteiden laatimiseen sekä lainsäädännön kehittämistä koskevien ehdotuksien tekemiseen liittyviä tehtäviä (2 §:n 3 momentin 2-4 kohdat). Jatkossa Kelalla olisi oikeus saada maksutta ja salassapitovelvoitteiden estämättä näiden tehtävien hoitamista varten tunnistetietoineen väestöä koskevia välttämättömiä tietoja lukuisten eri viranomaisten tietovarannoista.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, että silloin kun tietojen luovuttamisessa on tarkoitus käyttää teknisiä rajapintoja, huomioon tulisi ottaa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), jäljempänä tiedonhallintalaki, 22 ja 24 §:ssä säädetty.

Esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu ehdotettavien uusien tiedonsaantioikeuksien vaikutuksia viranomaisten tietojärjestelmiin ja tiedonhallintaan, vaikka seurauksena voi potentiaalisesti olla esimerkiksi tietojen luovutusta koskevien menettelyjen rakentaminen eri tietojärjestelmiin. Esityksen taloudellisia vaikutuksia eri viranomaisten tiedonhallintaan on tästä syystä vielä vaikeaa arvioida. Jatkovalmistelussa on syytä ottaa huomioon myös tarve tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentissa edellytetyn muutosvaikutusarvion tekemiselle.

Ehdotetun 2 a §:n 2 momentin 2 kohdassa mainitaan eläkevakuutusyhtiöiden tiedot omaishoitajina ja perhehoitajina toimineista henkilöistä ja maksetuista palkkioista. Valtiovarainministeriö toteaa, että tällaisia tietoja on myös Kevalla, joka ei kuitenkaan ole eläkevakuutusyhtiö vaan julkisoikeudellinen eläkelaitos.

Tulorekisterin osalta ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi Kelalle tapahtuvaan tietojen luovuttamiseen, koska Kela saa tarvittavat tiedot jo nykyisinkin. Esitysluonnokseen tulisi kuitenkin tehdä seuraavat teknisluonteiset tarkistukset:

Kelan oikeudesta saada tietoja tulorekisteristä ehdotetaan säädettäväksi Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin lisättävän 2 a §:n 2 momentin 5 kohdassa, joka ehdotuksessa on muotoiltu seuraavasti:

5) Verohallinnon Tulorekisteriyksiköltä tulorekisteritiedot.

Kuitenkin Tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momentin johdantolauseen mukaan ”Tulorekisteriyksikkö välittää ja luovuttaa tulorekisterin tietoja, jotka tiedon käyttäjä on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä *oikeutettu muun lain nojalla saamaan suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä*”.

Kelalain 2 a §:n 2 momentin 5 kohta ei ehdotetussa muodossaan vaikuttaisi yhteensopivalta kyseisen säännöksen kanssa. Mainittua 5 kohtaa tulisi muuttaa seuraavasti:

5) *Verohallinnon Tulorekisteriyksiköltä suorituksen maksajien tulorekisteriin ilmoittamat tiedot;*

Kansaneläkelaitokselle tulorekisteristä säädettävän uuden tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi luonnoksessa ehdotetaan liitelakina muutettavaksi myös tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momentin Kansaneläkelaitosta koskeva a 17 kohtaa lisäämällä siihen säännös Kelan oikeudesta saada tietoja Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 2 §:n 3 momentin 2–4 kohdissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Kyseisen kohdan säännöskohtaisten perustelujen viimeistä lausetta tulisi edellä esitettyä vastaavasti muokata seuraavasti:

13 § Tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä. Pykälän 1 momentin 17 kohtaa muutettaisiin siten, että Kelalla olisi aiempien tiedonsaantioikeuksiensa lisäksi oikeus saada tulotietojärjestelmästä sellaiset tulotiedot ja muut tiedot, jotka sillä on Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 2 §:n 3 momentin 2–4 kohdissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten oikeus saada. Tällaisia tehtäviä ovat etuusjärjestelmien ja Kelan oman toimintansa kehittämistä palvelevan tutkimuksen tekeminen, tilastojen, arvioiden ja

ennusteiden laatiminen, sekä ehdotuksien tekeminen toimialaansa koskevan lainsäädännön kehittämiseksi. *Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada tietoja tulorekisteristä näiden tehtävien hoitamista varten säädettäisiin Kansaneläkelaitoksesta annetun lain uuden 2 a §:n 2 momentin 5 kohdassa, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada Verohallinnon Tulorekisteriyksiköltä näiden tehtävien hoitamiseksi välttämättömät suorituksen maksajien tulorekisteriin ilmoittamat tiedot maksutta sekä salassapitovelvoitteiden ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä.*

Sähköinen tiedoksianto

Nykyisen Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 20 a §:n 1 momentin mukaan Kelan toimeenpantavaksi säädettyä etuutta koskeva päätös lähetetään postitse kirjeellä. Vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että jatkossa kaikki Kelan päätökset toimitettaisiin vastaavalla tavalla. Ehdotus on perusteltu, koska Kela antaa myös muita kuin toimeenpantavaksi säädettyä etuutta koskevia päätöksiä. Momentista voitaisiin tämän lisäksi poistaa myös maininta päätöksen toimittamisesta postitse kirjeellä. Lainsäädännön yhtenäisyyden kannalta perustellumpaa voisi olla käyttää tavallisen tiedoksiannon käsitettä, jolloin hallintolain 59 §:n 2 momentin mukainen seitsemän päivän tiedoksisaantiolettama myös soveltuisi. Tällöin olisi nykyistäkin selkeämpää, että sähköinen tiedoksianto on postitse tapahtuvan tiedoksiannon kanssa tasavertainen menettely myös Kelan päätösten tiedoksiannossa.

Pykälän 2 momentissa on nykyisin säädetty, että päätös voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköisenä viestinä ja että päätös katsotaan annetun tiedoksi seitsemäntenä päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Momenttia muutettaisiin siten, että päätöksen sähköisestä tiedoksiannosta noudatetaan, mitä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetun lain (13/2003) 18 ja 19 §:ssä säädetään. Päätös katsottaisiin kuitenkin edelleen annetun tiedoksi seitsemäntenä päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Esityksessä on asianmukaisesti tunnistettu liittymäpinta eduskunnassa samanaikaisesti käsiteltäväksi tulevaan hallituksen esitykseen eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi. Valtiovarainministeriö kannattaa Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 20 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta, joka yhdenmukaistaisi päätösten sähköistä tiedoksiantoa muun julkishallinnon kanssa.

Tavallisissa sähköisissä tiedoksiannoissa noudatetaan tavanomaisesti sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain mukaista kolmen päivän tiedoksisaantiolettamaa. Seitsemän päivän tiedoksisaantiolettaman säilyttämistä Kansaneläkelaitoksen sähköisissä tiedoksiannoissa on esityksessä perusteltu sillä, että tiedoksisaantipäivän vaihtelu tiedoksiantotavan perusteella edellyttäisi kalliita ja monimutkaisia järjestelmämuutoksia, joihin ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä ainakaan ennen uuden Eepos-tietojärjestelmän käyttöönottoa. Perustelu on ymmärrettävä, mutta erilaiset tiedoksisaantiolettamat eri

julkishallinnon toimijoissa voivat näyttäytyä hallinnon asiakkaan näkökulmasta epäjohdonmukaisina. Tästä syystä myös Kelan päätösten tiedoksisaantiolettamat tulisi pyrkiä mahdollisimman pian saamaan yleissääntelyn mukaisiksi.

Muut huomiot

Esityksessä ehdotetaan Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin uutta 2 b §:ää, jossa säädetäisiin avustavien tehtävien siirtämisestä yksityiselle taholle. Pykälä olisi Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 b §:ää vastaava ja yleisesti ottaen perusteltu. Edellä mainitussa hallituksen esityksessä eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi ehdotetaan luovuttavan nykyisenkaltaisesta sähköisen tiedoksiannon suostumusedellytyksestä.

Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin ehdotetaan uutta 20 b §:ää, jonka mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Säännöskohtaisten perusteluiden mukaan pykälän tarkoituksena on olla poikkeus hallintolain 44 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöksestä, jonka mukaan päätöksestä on selvästi käytävä ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Esityksestä ei ilmene ehdotettavan säännöksen suhde asioiden ratkaisemiseen automaattisesti, johon liittyvistä edellytyksistä on säädetty hallintolain 8 b luvussa ja tiedonhallintalain 6 a luvussa.

Valtiosihteeri

kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö,

budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/36398/2023-VM-12

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: